

Farní charity: dozvuky encykliky *Deus caritas est* a pravděpodobný stav moravských farností

Jakub Doležel

Charitní praxe církve, kterou v tomto textu představuje nejen specializovaná instituce Charita, ale i univerzální křesťanské povolání k projevům sloužící lásky (*diakonia/caritas*), prochází v prostředí teologického diskurzu poslední dekády skutečně bouřlivým vývojem. Po dlouhém období teologické marginalizace, kterou šlo zaznamenat nejen v prostředí české, ale i evropské teologie,¹ způsobila zásadní obrat nástupní encyklika Benedikta XVI. *Deus caritas est*.² Jednou z ústředních výpovědí této encykliky bylo zdůraznění *komunitní* odpovědnosti církve jako celku za charitní angažmá ve prospěch potřebných.³ Logickým důsledkem takového tvrzení je však zvýraznění role *farnosti* při realizaci charitní praxe církve.⁴ Na význam tématu charitní praxe církve pro reflexi aktuální pozice církve v současném světě poukazoval Benedikt XVI. i při mnoha dalších příležitostech⁵ a zcela v souladu s tímto trendem je sou-

¹ Jak jsem ji doložil v Jakub DOLEŽEL, *Církevní sociální práce na pozadí encykliky Deus caritas est*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2012, s. 8, 22–24. Německá pastorální teologie hovořila o „zapomenutém rozměru pastorální teologie“, viz Markus LEHNER, „Prokrustovo lože: systematizační pokusy v pastorální teologii“, *Teologické texty* 7, č. 5 (1996): 150. Podrobnější analýzu vývoje vnímání diakonické dimenze v pastorální teologii poskytuje Markus LEHNER, *Caritas: Die Soziale Arbeit der Kirche*, Freiburg: Lambertus, 1997, nebo Karl BOPP, *Barmherzigkeit im pastoralen Handeln der Kirche*, München: Don Bosco Verlag, 1998. O marginalizaci charitní praxe v polské teologické literatuře hovoří Wiesław PRZYGODA, *Funkcja charytatywna kościoła po Soborze Watykańskim II*, Lublin: Institut teologii pastoralnej, 1998, s. 13.

² Dále odkazována jen jako DCE.

³ Benedikt XVI., *Encyklika Deus caritas est*, Praha: Paulínky, 2006, č. 20; 25; 32.

⁴ „Láska k bližnímu zakořeněná v lásce k Bohu je především úlohou pro jednotlivého věřícího, ale je také úlohou pro celou církevní komunitu, a to na všech úrovních od místní komunity [...]“ Tamtéž, čl. 20. „[...] skutečným subjektem různých katolických organizací, které se věnují charitativnímu dílu, je sama církev, a to na všech úrovních, počínaje farnostmi, přes partikulární církve, až po univerzální církev.“ Tamtéž, čl. 32.

⁵ Např. v *Poselství k postní době 2007* BENEDIKT XVI. zval k prožití postní doby takto: „Kontemplace ‚toho, kterého probodli‘, nás povede k tomu, abychom otevírali svá srdce ostatním a poznávali rány zasazené důstojnosti lidských bytostí. Vybídné nás

časný pontifikát papeže Františka se svým stabilním zaměřením na životní situaci chudých a vyloučených.

Poněkud mimo pozornost zůstala skutečnost, že na samotném sklonku svého úřadu (11. 11. 2012) Benedikt XVI. zveřejnil motu proprio *Intima ecclesiae natura*,⁶ čímž doplnil soubor kanonického práva o patnáct normativních článků regulujících výkon organizované charitní praxe a biskupskou odpovědnost za ni.⁷ Zmíněný dokument ve svém devátém článku klade na život a fungování lokálních společenství věřících – tedy farností – značné charitní nároky, což z hlediska pastorální teologie vzbuzuje řadu otázek, a to zejména v prostředí českých, moravských (a slezských) farností.

Cílem tohoto příspěvku je proto osvětlit, (1.) co tento zmíněný apoštolský list o charitně diakonickém fungování farností tvrdí, (2.) krátce sumarizovat opěrné body teologické legitimacy charitní praxe farnosti, (3.) představit data z kvantitativního výzkumného šetření o rozsahu a formách charitních aktivit farností ostravsko-opavské diecéze, realizovaného pod mým vedením v roce 2014,⁸ a (4.) poskytnout kritické zhodnocení nařízení olomouckého arcibiskupa ze začátku roku 2015,⁹ jehož obsah budí dojem, že je reakcí na požadavky vznesené zmíněným apoštolským listem, a navíc umožňuje očekávat, že bude následován podobnými či totožnými normami také v dalších českých a moravských diecézích.

zvláště k tomu, abychom bojovali s každou formou pohrdání lidským životem a vykořisťování člověka a ulehčovali dramatům samoty a opuštěnosti mnoha lidí.“ V encyklice *Spe salvi* prohlásil přijetí trpčích a poskytování jim opory za „školu naděje“ (čl. 38). V apoštolské exhortaci *Sacramentum caritatis* zdůraznil souvislost slavení eucharistie s křesťanskou láskou k bližnímu (čl. 58–60; 73; 82; 88; 89).

⁶ Citováno podle: TISKOVÉ STŘEDISKO ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE, „Apoštolský list Benedikta XVI. o charitativní službě,“ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/apostolsky-list-benedikta-xvi-o-charitativni-sluzbe/> [zveřejněno 4. 1. 2013, cit. 7. 3. 2016].

⁷ Přinejmenším v časopise *Studia theologica* se v posledních pěti ročnících (2011–2015) neobjevila ani jedna studie v souvislosti s konceptem farnosti, charitní praxí farnosti nebo s obsahem zmíněného motu proprio.

⁸ Marek ADÁMEK, *Diakonická funkce katolické církve v ostravsko-opavské diecézi*, Olomouc: CMTE, 2014 (diplomová práce).

⁹ JAN GRAUBNER, „Charita a dobrovolníci,“ in *Acta Curiae Archiepiscopalis Olomucensis*, č. j. 167/2015, ACO 2015/01, v Olomouci 28. 1. 2015, s. 3–4.

1. MOTU PROPRIO INTIMA ECCLESIAE NATURA¹⁰ A CHARITNÍ PRAXE (VE) FARNOSTI

Perspektiva farností, jejich fungování a života byla v encyklice *DCE* rozpracována pouze nepřímo. I tam, kde bychom mohli očekávat plné rozvinutí tématu, tedy v její druhé, „praktické“ části, jsou farnost a její charitní závazek zmíněny jedním dechem spolu s dalšími úrovněmi formálních struktur komunitního uspořádání katolické církve. Důvodem takto rozloženého těžiště důrazů encykliky byla potřeba ukotvit status církevních charitních organizací v perspektivě církve, tedy ekleziologicky, a vytvořit tak protiváhu vůči jejich mnohde jednostranně dominující perspektivě nevládních a neziskových organizací.¹¹ Jinými slovy, jedním z ústředních motivů a argumentů encyklik bylo potvrdit zaprvé, že tyto církevní pomáhající organizace nejsou jen „dceřinými společnostmi“ církve, ale její „opus proprium“, zadruhé, že církev je „přímo odpovědný subjekt“ jejich služeb, a zatřetí, že v charitních organizacích církev koná v souladu se svou vlastní povahou.¹²

Již v encyklice *DCE* Benedikt XVI. konstatoval, že soubor kanonické legislativy obsažený v *Kodexu kanonického práva* nevěnuje dostatečnou pozornost biskupské odpovědnosti za realizaci charitní služby.¹³ V *IEN* tento nedostatek označil za „normativní mezeru“ a sada patnácti článků tohoto dokumentu má za cíl ji „vyplnit“. V jednotlivých článcích zde zákonodárce stanovuje pravidla zakládání a fungování církevních „charitativních“ organizací s cílem zvýraznit jejich ekleziální vazbu pomocí zesílené biskupské podpory a kontroly. Tato ustanovení však nejsou předmětem této studie. Klíčová pasáž se nachází v devátém článku, paragrafu prvním:

V každé farnosti svého území napomáhá biskup založení služby farní „*Caritas*“ nebo její obdoby, která v rámci celého společenství přispívá i k pedagogické činnosti s cílem výchovy k duchu sdílení a autentické lásky. Pokud se to ukáže jako

¹⁰ Dále jen *IEN*.

¹¹ Tento prvek jsem označil jako „princip komunality charitní praxe“, viz DOLEŽEL, *Církevní sociální práce*, s. 108.

¹² BENEDIKT XVI., *Encyklika Deus caritas est*, čl. 29.

¹³ Tamtéž, čl. 32.

vhodné, může být taková služba založena společně pro různé farnosti téhož teritoria.¹⁴

Co však toto ustanovení vlastně sděluje? Odpověď je relativně snadná. Úvodní část motu *propria* zopakuje jednu z ústředních teologických konstrukcí encykliky *DCE*, totiž že *diakonie charity* tvoří spolu s *hlásáním Božího slova* a *slavením svátostí* nedílnou jednotu, která konstituuje život a poslání církve v tomto světě. Podobně jako církev v žádné z úrovní své struktury, od malých místních společenství až po univerzální společenství církve, nemůže opomíjet hlásání evangelia a službu slavení svátostí, nesmí opomíjet ani službu bratrské lásky zejména chudým a trpícím. A podobně jako se žádná farnost nemůže nechat zastupovat ve svém poslání slavit a poskytovat svátosti někým druhým, např. klášterní komunitou v sousedství, nemůže ani delegovat na jiný subjekt, byť rovněž církevní, své principiální poslání dosvědčovat víru praktickými skutky pomáhající lásky (*caritas*) na svém vlastním území.¹⁵

Strukturálním vyjádřením této ekleziální zásady je existence tzv. farních charit, jaké můžeme nalézt standardně ve světě v mnoha farnostech, v jednotlivých jazykových prostorech pod názvy *Gemendecaritas*, *Cáritas parroquial*, *Caritas parrocchiale*, *Parish Charity* nebo *Paraġfialny Zespół Caritas*. Ani v česko-moravském prostředí farností není taková instituce úplně neznámá. Například v olomoucké arcidiecézi, která čítá 418 farností,¹⁶ v roce 2015 působilo (už jen) třináct dobrovolných Charit, u nichž je dobře patrná afiliace ke konkrétní farnosti.¹⁷ Přítomnost Charity ve farnostech by u nás navíc mohla být usnadněna historickou reminiscencí z počátků formování moderního díla Charity ve dvacátých letech dvacátého století. Primárním úkolem tehdy nově zřizovaných diecézních center Charity¹⁸ totiž nebylo budování paralelních samostatných struktur, nýbrž charitní mobilizace farních společenství projevovaná zakládáním farních poboček charity. Za pouhých osm let vyrostlo takových „farních

¹⁴ TISKOVÉ STŘEDISKO ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE, „Apoštolský list Benedikta XVI. o charitativní službě“, s. 4.

¹⁵ DOLEŽAL, *Církevní sociální práce*, s. 108–109.

¹⁶ „Výroční zpráva Arcibiskupství olomouckého 2014,“ http://www.ado.cz/system/files/Prilohy/vyrocní_zprava_2014.pdf [cit. 8. 3. 2016].

¹⁷ ARCIDIECÉZNÍ CHARITA OLOMOUČ, „Adresář farních a oblastních Charit olomoucké arcidiecéze k 31. 1. 2015,“ <http://www.acho.charita.cz/res/data/002/000476.pdf> [cit. 8. 3. 2016]. Status farní charity mohou mít i profesionalizované Charity.

¹⁸ Nejprve v Olomouci, poté v Brně.

charit' na území Moravy a Slezska 308 a v péči o chudé a trpící spojovaly více než 16 000 aktivních členů.¹⁹ O souladu tohoto institučního modelu farních Charit s požadavkem úryvku z *IEN* není třeba pochybovat.

Můžeme tedy shrnout, že *IEN* požaduje v souladu s teologickou konstrukcí tří konstitutivních dimenzí církve, aby se tyto dimenze uplatnily prakticky i strukturálně ve fungování farností v podobě určitých *farních charit*. Ustanovení ponechává otevřené, zda a jak takové farní charity budou přiřčeny k diecézním a národním strukturám Charity. Podobně zůstává otevřené, jakým způsobem budou přiřčeny ke strukturám farností²⁰ a pastoračním aktivitám a zapojeny do jejich komunikačních toků.²¹

2. TEOLOGICKÁ LEGITIMITA CHARITY (VE) FARNOSTI

Ve výše uvedené zprávě o ustanovení *IEN* ohledně farních Charit byla současně zmíněna i základní teologická argumentace, z níž toto ustanovení vychází: Ekleziální teorém tří konstitutivních dimenzí církve *kérygma-leitúrgia-diakonia*. Východisko této relativně nové teologické konstrukce a podoby, jaké v pastoračně teologickém diskurzu získává, jsem uvedl již jinde.²² Zde bych chtěl formou krátkého přehledu, nutně pouze výběrového, doložit, že soudobá teologická produkce, tuzemská i zahraniční, s aktivitou farností na poli charity (*diakonia*) docela samozřejmě počítala již před uveřejněním *IEN*.

Připomeňme nejprve, že podle nauky II. vatikánského koncilu je farnost vnitřně spjata s diecézí, jejíž je „jakoby buňkou“.²³ Farnosti tudíž „do jisté míry představují celou viditelnou církev, žijící po celém svě-

¹⁹ Jakub DOLEŽEL, „Catholic charitable social work in the former Czechoslovakia: with a focus on Czech Lands,“ *European Journal of Mental Health* 11 (2016): 82.

²⁰ Ze zkušenosti se nabízí ustavení charitní komise při pastorační radě farnosti.

²¹ Ve smyslu informačního prostoru poskytovaného v komunikačních nástrojích farnosti (webové stránky, farní zpravodaj, ohlášky během bohoslužeb, tematické akce farnosti atd.).

²² DOLEŽEL, *Církevní sociální práce*, s. 101–105.

²³ *Apostolicam actuositatem* 10. Citováno podle *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, s. 396.

tě“.²⁴ Za centrální sdělení o konceptu farnosti v pojetí tohoto koncilu lze pokládat úryvek z konstituce *Lumen gentium*:²⁵

Tato Kristova církev je opravdu přítomná ve všech zákonitých místních shromážděních křesťanů.²⁶

Byť skromně, přece jen se k charitní tématice ve farnosti vyjadřuje i kanonické právo.²⁷ Kánon 528, par. 1 ukládá faráři za povinnost integraci „evangelia i do oblasti sociální spravedlnosti“. Hned následující kánon 529, par. 1 stanovuje spektrum cílových skupin farářovy podpory a pozornosti, přičemž „zvláštní pozornost věnuje chudým, utiskovaným, osamělým, vyhnancům a postiženým zvláštními nesnázemi.“ A charitní závazek je v kánonu 1253 kladen také na užívání majetku farnosti, který má sloužit k „dosahování sobě vlastních cílů“ (par. 1), mezi něž patří kromě konání bohoslužeb, apoštolátu a zaopatření církevního personálu také „charitativní činnosti, hlavně mezi chudými“ (par. 2). V perspektivě kanonického práva lze tudíž pokládat rozlišení charitní praxe do tří úrovní – univerzální církve, partikulární církve a farnosti²⁸ – za samozřejmost.

Téma charitní praxe farnosti a ve farnosti však svou povahou náleží přednostně do praktické, resp. pastorální teologie. Česká pastorálně teologická scéna s charitní angažovaností farností počítá.

Závěrečný dokument plenárního sněmu katolické církve v ČR²⁹ zmiňuje farní Charity jako místo pro zapojení věřících do charitní služby

²⁴ *Sacrosanctum concilium* 42. Citováno podle *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 146.

²⁵ Tak o tom pojednává Herbert HASLINGER – Christiane BUNDSCHUH-SCHRAMM, „Gemeinde,“ in *Praktische Theologie: Durchführungen*, ed. Herbert Haslinger, Mainz: Matthias-Grünwald-Verlag, 2000, s. 294.

²⁶ LG 26. Citováno podle *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 63.

²⁷ Srov. Ronny RAITH, „Strukturen, Profil und Träger der Caritas,“ in *Liebe ist möglich und wir können sie tun: Kontexte und Kommentare zur Enzyklika „Deus caritas est“ von Papst Benedikt XVI.*, ed. Giancarlo Collet – Reinhard Feiter – Karl Gabriel – Udo Schmälzle – Hermann Steinkamp, Berlin: LIT Verlag, 2008, s. 75–76. K přítomnosti charitní tematiky v celém *Kodexu kanonického práva* srov. Winfried SCHULZ, „Der Begriff ‚Caritas‘ im neuen Gesetzbuch der Kirche und seine rechtlichen Implikationen,“ in *Handbuch der Caritasarbeit*, ed. Paul Nordhues, Paderborn: Bonifatius Verlag, 1986, s. 116–125.

²⁸ RAITH, „Strukturen, Profil und Träger der Caritas,“ s. 65–77.

²⁹ ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Život a poslání církve a křesťanů ve světě. Závěrečný dokument plenárního sněmu katolické církve v ČR*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

v prostředí farnosti (odst. 24). Ve farnosti se kromě jiného vykonává také „diakonická služba“ (odst. 158), k jejíž realizaci v podobě pomáhající i politické diakonie na úrovni farností sněm důrazně vyzývá (odst. 221).

Rovněž Aleš Opatrný zařazuje mezi úkoly farnosti diakonickou pomoc a s jistou opatrností – odvozenou od přemrštěných nároků, které dnešní lidé kladou na kvalitu života farnosti – počítá i s určitou mírou její organizovanosti.³⁰

Za pozornost bezpochyby stojí i drobné pojednání o farnosti od olomouckého arcibiskupa, který nejprve upozorňuje na vlastní rozhodnutí ze 7. 4. 1997, v němž definoval *Stanovy pastoračních rad farností Arcidiecéze Olomouc*, podle nichž k úkolů těchto rad patří:

[...] 4. podporovat službu v charitativní a sociální oblasti a spolupracovat s místní charitou, 5. vidět zvláštní životní situaci různých skupin farního společenství a hledat účinnou pastorační a charitativní pomoc v jejich potřebách[...].³¹

Farnost nesmí postrádat „podstatné znaky církve: liturgie, hlásání, diakonie“.³² Relacionálním slovníkem Graubner načrtává ideál farnosti jako rodiny, v níž panuje zájem o nemocné členy,³³ ba dokonce i o nečleny farní rodiny, neboť „farnost musí myslet i na celé své území, protože nese odpovědnost za ty, kteří tam bydlí, zvláště o nemocné, o vzdálené [...]“.³⁴

Tématu charitního angažmá farnosti jsem se i já věnoval již dvakrát. Nejprve jsem ve sborníkové stati *Farnost jako místo sociální práce církve* poskytl teologické argumenty a sadu reálných příkladů z moravských a vídeňských farností.³⁵ Částečně jsem se tématu věnoval také v rámci své analýzy encykliky *DCE*.³⁶

³⁰ Aleš OPATRŇÝ, *Cesty pastorační v pluralitní společnosti*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 117, 133.

³¹ Jan GRAUBNER, *Jak si představuji farnost dnes*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005, s. 20.

³² Tamtéž, s. 31.

³³ Tamtéž, s. 47.

³⁴ Tamtéž, s. 28.

³⁵ Jakub DOLEŽEL, „Farnost jako místo sociální práce církve. Novozákonní východiska a příklady dobré praxe,“ in *Spravedlnost a služba II. Sborník odborných příspěvků a studijních textů CARITAS-VOŠ sociální Olomouc*, ed. Jakub Doležel, Olomouc: CARITAS-VOŠ, 2007, s. 43–56.

³⁶ DOLEŽEL, *Církevní sociální práce*, s. 107–110.

Důležitým příkladem české pastorálně teologické produkce je práce Pavla Ambrose *Základní služby církve v české společnosti*. Charitní praxe („služba lásky“) je zde postavena po boku liturgické a kerygmatické služby. Je projevem života církve, což implikuje její personální i komunitní podobu.³⁷ Mezi „pastoračními subjekty“ této služby je farnost uváděna na prvním místě a blíže jsou specifikovány její úkoly jako soustavná péče o chudé a úsilí farnosti nejen pomáhat, ale i navracet příjemcům pomoci důstojnost.³⁸ Zajímavý je ale prostor, jaký je vyhrazen reflexi této služby lásky v poměru k liturgické a kerygmatické službě. Na ‚caritas‘ zbylo jen „popelčiných“ 12% publikace.

V rámci zahraničního diskurzu bych chtěl zmínit pozornost, jaké se těší charitní angažmá církve v opakovaných vyjádřeních Německé biskupské konference. Kromě dokumentů věnovaných specifickým otázkám, jako např. požadavkům na církevní identifikaci spolupracovníků Charit z roku 2014,³⁹ je nutné zmínit dva: ucelené prohlášení *Charita jako výraz života církve a jako organizační angažmá v církvi a ve společnosti* z roku 1999⁴⁰ a pokus o interpretaci encykliky *DCE* do německého církevního prostředí z roku 2009 pod názvem *Povolání ke caritas*.⁴¹ Perspektiva farností jako autentického a nenahraditelného aktéra charitní praxe je v obou dokumentech samozřejmostí.

Ambiciozním přehledem základních služeb církve je druhý svazek německé příručky *Praktická teologie* od H. Haslingera. Konceptu farnosti je zde vyhrazeno samostatné pojednání.⁴² Vzhledem k německé pastorální diskuzi o udržitelnosti konceptu farnosti Haslinger trvá na jejím zachování. Farnost je totiž církví v místě a její teologická identita nemůže být jiná než identita církve. Vázanost farnosti na konkrétní místo tudíž není strategický, nýbrž teologický požadavek, který znemožňuje koncept farnosti „hodit přes palubu“. ⁴³ Příručka stanovuje sedm signatur,

³⁷ Pavel Ambros, *Základní služby církve v české společnosti*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013, s. 184.

³⁸ Tamtéž, s. 188.

³⁹ SEKRETARIAT DER DEUTSCHEN BISCHOFSKONFERENZ, *Das katholische Profil caritativer Dienste und Einrichtungen in der Pluralen Gesellschaft*, Bonn, 2014.

⁴⁰ SEKRETARIAT DER DEUTSCHEN BISCHOFSKONFERENZ, *Caritas als Lebensvollzug der Kirche und als verbandliches Engagement in Kirche und Gesellschaft*, Bonn, 1999.

⁴¹ SEKRETARIAT DER DEUTSCHEN BISCHOFSKONFERENZ, *Berufen zur caritas*, Bonn, 2009.

⁴² HASLINGER – BUNDSCHUH-SCHRAMM, „Gemeinde,“ in *Praktische Theologie: Durchführungen*, s. 287–307.

⁴³ Tamtéž, s. 294.

kterými se má farnost vyznačovat. Z hlediska charitní praxe farnosti je relevantní čtvrtá a pátá signatura:

[...] 4) církev je svátostí spásy, nástrojem toho, aby se spásonosné jednání Boží stalo zakusitelným pro lidi. Farnost tudíž nemůže být samoúčelná, nýbrž je ustavena jako sociální forma, která má tuto službu člověku umožňovat: má tedy funkcionální charakter.

5) normou farnosti není občanská normalita, ale přednostní opce ve prospěch utlačovaných a ponižovaných. Vyžaduje se tudíž přednostně příklon k těm lidem, jejichž důstojnost je nejvíce ohrožována, [...] ⁴⁴

Protože Haslinger tvrdí, že farnost je „asi nejpoužívanější a zároveň nejnejasnější pojem praktické teologie“, ⁴⁵ je užitečné uvést, s jakou definicí farnosti ve své příručce pracuje a jaké místo v ní zaujímá oblast charitní praxe:

Farnost je sociálním útvarem,

- v němž se věřící určitého místa (regionální nebo personální oblasti) cítí vzájemně spojeni,
- který je ustaven a řízen věřícími nebo instituční instancí jako organizace (tzn. se strukturami, funkcemi, cíli, pravidly atd.) za podmínek, resp. vzhledem k požadavkům dané historicko-společenské situace,
- jehož teologická povaha spočívá v tom, že umožňuje věřícím na tomto místě být církví tím, že poskytuje životní prostor pro zde žijící lidi,
- a že tuto svou identitu operacionalizuje ve formě konstitutivních znaků [Grundvollzüge] liturgie, diakonie, zvěstování a koinsonie. ⁴⁶

Farnost tedy podle Haslingera lze pokládat za formu, jak onu čtveřici konstitutivních znaků organizovat a na svém území spolehlivě a uceleně uskutečňovat. ⁴⁷

Je třeba zmínit, že koncept farnosti prochází u německých katolíků v poslední dekádě komplexním pastorálním diskurzem, podněcovaným mimo jiné otázkou neobsazených farností a tvorbou nových farních struktur, farností označovaných jako „neue Pastoralräume“, ⁴⁸ a že

⁴⁴ HASLINGER – BUNDSCHUH-SCHRAMM, „Gemeinde,“ s. 296.

⁴⁵ Tamtéž, s. 289.

⁴⁶ Tamtéž, s. 297–298.

⁴⁷ Tamtéž, s. 298.

⁴⁸ Hermann STEINKAMP, „Selbst, wenn die Betreuten sich ändern‘. Das Parochialprinzip als Hindernis für Gemeindebildung,“ *Diakonia* 44 (2013): 256–265; Arnd BÜNKER, „Der lange Schatten des parochialen Syndroms und unerledigte kritische Impulse für die

součástí tohoto diskurzu je od samého počátku i otázka, jak do nových struktur integrovat charitně diakonickou dimenzi.⁴⁹

Dosavadní přehled můžeme tedy uzavřít s tím, že ve světle výše použitých opor lze koncept charitní praxe (ve) farnosti považovat za legitimní a je na místě se ptát, v jakém stavu je reálný stav farností.

3. ROZSAH A FORMY CHARITNÍCH AKTIVIT FARNOSTÍ OSTRAVSKO-OPAVSKÉ DIECÉZE

Na otázku, jaký je reálný stav charitní praxe česko-moravských farností, dosud nelze podat ucelenou odpověď. Z toho důvodu mohou být pro čtenáře důležitá zjištění, ke kterým dospěl Marek Adámek ve své diplomové práci *Diakonická funkce katolické církve v ostravsko-opavské diecézi* pod mým metodologickým vedením. V rámci kvantitativního výzkumného šetření Adámek oslovil v roce 2014 148 tehdy obsazených farností ostravsko-opavské diecéze.⁵⁰ Za podpory ostravsko-opavského biskupství byl kněžím pověřeným vedením těchto farností zaslán dotazník zahrnujících 49 položek členěných do 10 indikátorů, jehož cílem bylo získat podrobné informace o rozsahu, podobách a souvislostech realizace diakonické funkce farností.⁵¹ Komplexní data byla získána z 87 farností.⁵² Uveďme si nyní vybrané údaje z toho výzkumu.

Naplňování dimenze „diakonia“ ve farnosti bezpochyby předpokládá základní solidární postoj, který bývá označován jako postoj „sociální vnímavosti“.⁵³ Tato vnímavost byla testována mimo jiné otázkou: „Zají-

Suche nach neuen Gemeindeformen,“ *Diakonia* 44 (2013): 266–268. Dále monotematické číslo „Plurale Wirklichkeit Gemeinde,“ *Pastoraltheologische Informationen* 28, č. 1 (2008).

⁴⁹ DEUTSCHER CARITASVERBAND, „Rolle und Beitrag der verbandlichen Caritas in den pastoralen Räumen,“ *Neue Caritas*, č. 3 (2009): 32–39; monotematické číslo *Neue caritas special* 3 (October 2011).

⁵⁰ Z celkového počtu 276 farností.

⁵¹ Dotazník obsahuje mimo jiné seznam 34 aktivit a postojů, které testují naplňování jednotlivých indikátorů. Například indikátor „potravinová pomoc“ farnosti byl testován pomocí dotazu na poskytování (1.) potravinových šeků, (2.) polévky chudým a na (3.) účast v projektu potravinové banky.

⁵² Návratnost činila 58,7%.

⁵³ „Es kommt also ganz wesentlich darauf an, ob man bestehende Probleme sehen will. Deshalb beginnt eine solidarische Praxis damit, bei einzelnen Menschen, Personengruppen oder in einem Gemeinwesen soziale, materielle, körperliche oder seelische

má se vaše farnost o to, jací lidé v ní žijí a s jakými životními obtížemi se potýkají?”

Tab. 1. Zájem farností o potřebné

	Frekvence	Procenta
Ne	14	16,1 %
Nevím	14	16,1 %
Ano	59	67,8 %
Celkem	87	100,0 %

67,8% kladných odpovědí lze čistě statisticky pokládat za kvalitní východisko pro realizaci charitní praxe farností. Z pastorálně teologického hlediska však 32,2% dotázaných farností, jejichž představení na dotaz nemohou odpovědět kladně, představují skutečnost, která budí rozpaky a kritické otázky. Jak může o takových farnostech platit, že „radost a naděje, smutek a úzkost a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí Kristových učedníků, a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdcích odezvu“?⁵⁴ Anebo se lze ptát, jak lze v Ježíšově duchu slavit připomínku jeho utrpení za nás (eucharistie), pokud nevede k připomínce utrpení druhých kolem nás a k nasazení pro ně (diakonie).⁵⁵

Navíc, když jsme začali testovat konkrétnější ukazatele, u kterých tolik nehrozí zkreslení dané rozporem mezi vlastním přáním a realitou, procento kladných odpovědí neustále klesalo.

Nejprve uvedu údaje, které ve výzkumu pokrývají oblast využívání konceptu *svěpomoci*. Na rozdíl od zakořeněných představ je podpora svěpomoci, a nikoliv pomoc druhému z vnějšku, pokládána za primární požadavek solidárního jednání.⁵⁶

V tabulce č. 2 jsou zobrazeny odpovědi na otázku: „Nabízí vaše farnost prostor (prostory na faře, společné akce) pro to, aby se tyto lidé mohli vzájemně setkávat a podporovat?“

Probleme bewußt wahrzunehmen.“ Heinrich POMPEY – Paul-Stefan ROSS, *Kirche für andere: Handbuch einer diakonischen Praxis*, Mainz: Grünewald, 1998, s. 291.

⁵⁴ GS 1.

⁵⁵ POMPEY – ROSS, *Kirche für andere*, s. 171.

⁵⁶ „Der erste und wesentliche Ort von Solidarität ist gegenseitige Unterstützung bzw. das gemeinschaftliche Handeln von Gleich- oder Ähnlich-Betroffenen.“ POMPEY – ROSS, *Kirche für andere*, s. 295.

Tab. 2. Disponibilita farního prostoru ke svépomoci

	Frekvence	Procenta
Ne	31	35,6 %
Nevím	3	3,4 %
Ano	53	60,9 %
Celkem	87	100,0 %

Údaje v tabulce č. 3, ukazují, jak rychle se obraz mění, když výzkumník zaměří pozornost od stále ještě obecné perspektivy (tab. 2) ke konkrétní perspektivě, zde pomocí otázky: „Fungují u vás ve farnosti nějaké formy svépomocných skupin, jako například: matky na mateřské dovolené, klub seniorů, nezaměstnaní, hlídání dětí, rozvedení, závislí na návykových látkách či společenství trpících, a to ať už na faře či v soukromí?“

Tab. 3. Svépomocné iniciativy ve farnosti

	Frekvence	Procenta
Ne	46	52,9 %
Nevím	12	13,8 %
Ano	28	32,2 %
Neodpovědělo	1	1,1 %
Celkem	87	100,0 %

Zatímco využívání konceptů svépomoci v prostoru farností i charitních zařízení je dosud označováno za nedostatečné,⁵⁷ bylo možné očekávat vyšší míru kladných odpovědí u těch typů diakonických aktivit, které *představují projevy solidární vnější pomoci*.⁵⁸

Návštěvní službu nemocných a osamocených (seniorů) na území farnosti lze pokládat téměř za prototyp vnější solidární angažovanosti farního společenství, neboť životní situace, na kterou služba reaguje, je univerzální, způsob organizace služby je logisticky, finančně i personálně nenáročný. Je třeba ovšem upozornit na to, že koncept návštěvní služby přesahuje obvyklý formát návštěv nemocných zajišťovaný farářem⁵⁹

⁵⁷ POMPEY – ROSS, *Kirche für andere*, s. 235, 252.

⁵⁸ Německý odborný diskurz rozlišuje mezi *solidarische „Selbsthilfe“* a *„Fremdhilfe“*.

⁵⁹ Často lze zaslechnout v ohláškách nevědomě cynické sdělení: „V pátek budu chodit po nemocných“.

(knězem, diákonem), neboť má jít o službu, za niž vnímá svou odpovědnost farní společenství, a tudíž se na ní podílí, resp. nese její hlavní „tíži“. Tomuto konceptu proto odpovídaly také formulace otázek v dotazníku. Odpovědi na otázku: „Organizují se u vás ve farnosti neformální návštěvy nemocných (mimo pravidelných návštěv kněze, tzv. návštěvování nemocných za účelem svátosti)?“, znázorňují údaje v tabulce č. 4, odpovědi na otázku: „Realizuje se u vás ve farnosti návštěvní služba starých a osamocených lidí, farníky (nikoli kněžími)?“, v tabulce č. 5.

Tab. 4. Návštěvní služba nemocných ve farnosti

	Frekvence	Procenta
Ne	30	34,5 %
Nevím	15	17,2 %
Ano	42	48,2 %
Celkem	87	100,0 %

Tab. 5. Návštěvní služba osamocených seniorů ve farnosti

	Frekvence	Procenta
Ne	35	40,2 %
Nevím	17	19,5 %
Ano	35	40,2 %
Celkem	87	100,0 %

U položek dotazníku, které testovaly např. výskyt volnočasových aktivit pro sociálně znevýhodněné děti ve farnosti či pomoc v domácnosti potřebných lidí, byly získány kladné reakce v ještě menší míře (25,1%, resp. 36,7%).

Z hlediska požadavku *IEN* na fungování farních charit jsou užitečné, ale nikoliv optimismus budící, údaje v tabulce 6, získané otázkou: „Funguje u vás ve farnosti něco na způsob dobrovolných charitních skupin (fungující mimo strukturu Charity ČR), kdy se společně schází skupinka dobrovolníků z řad farníků za účelem poskytování pomoci potřebným z farnosti a okolí?“

Tab. 6. Dobrovolné charitní skupiny ve farnosti

	Frekvence	Procenta
Ne	68	78,2 %
Nevím	12	13,8 %
Ano	7	8,0 %
Celkem	87	100,0 %

Co tedy realizovaný výzkum ukázal? Za základní poselství údajů získaných tímto výzkumem lze považovat to, že naplnění požadavku vzneseného v *IEN* bude v menší části farností dané diecéze představovat relativně snadnou úlohu, neboť některé farnosti již rozvíjejí vlastní projekty a služby charitně diakonické pomoci a pravděpodobně – což nebylo obsahem výzkumu – mají pro to vytvořené určité struktury. Pro tyto farnosti bude požadavek *IEN* pouze příležitostí k transparentnímu pojmenování toho, co již zabezpečují, a eventuálně k zefektivnění používaných struktur. Pro většinu farností zkoumané populace – a s určitou mírou pravděpodobnosti to lze tvrdit také o ostatních farnostech česko-moravských diecézí – bude požadavek *IEN* představovat značnou praktickou a pastorační výzvu, jejíž konceptualizace není předmětem této studie. Nicméně je pochopitelné, že bude muset zahrnovat jednak oblast (1.) mobilizace zájmu farních společenství o svou nikým nezastupitelnou roli v rozpoznávání míry a forem potřeby lidí, s nimiž sdílí tentýž prostor, a jednak (2.) oblast praktických inspirací a podnětů, jak dát probuzené motivaci ‚tvar‘. Takové podněty lze dobře dohledat jak v některých tuzemských farnostech, tak zejména ve farnostech zahraničních, přičemž rozvinutá kultura farní diakonie v Rakousku a Polsku působí slibně.

Příslušné změny ve fungování farností budou předcházet a doprovázet různé normativní směrnice, vydávané na úrovni biskupské konference, diecézí, eventuálně děkanátů. První příklad takové normy máme k dispozici v olomoucké arcidiecézi.

4. NAŘÍZENÍ OLOMOUCKÉHO ARCIBISKUPA O CHARITĚ A DOBROVOLNICTVÍ ZE ZAČÁTKU ROKU 2015

Na začátku minulého roku vydal olomoucký arcibiskup v *Acta curiae archiepiscopalis olomucensis* nařízení,⁶⁰ které sice není výslovně motivováno snahou implementovat požadavek *IEN* do prostředí svých farností, ale svým obsahem se s tímto požadavkem značně překrývá. V následující pasáži nastíním jeho obsah a budu se kriticky zamýšlet nad jeho klady a zápory.

Obsah nařízení

Nařízení v rozsahu jedné strany evokuje souvislost s *IEN* už svou strukturou. Polovinu rozsahu tvoří teologická legitimizace konceptu dobrovolnictví,⁶¹ jejíž součástí je citace článku 18, 19 a 30 z encykliky *Caritas in veritate*. Argumentace se opírá o dvě ústřední perspektivy: Dobrovolnictví v Charitě je nutné z hlediska „věrohodnosti života církve“ a z hlediska dosažení „změny smýšlení“ ve společnosti, jejíž fungování je závislé na kultuře nezištnosti a daru.

V druhé polovině nařízení se arcibiskup obrací na jednotlivé Charity a ukládá jim za povinnost „rozšířit spolupráci s farnostmi a rozvinout zapojení dobrovolníků“, k čemuž definuje pravidla, rozdělená do osmi bodů.⁶² Vzhledem k jejich rozsahu a srozumitelnosti mého komentáře je uvedu v plném znění:

- 1) Oblastní charita musí působit ve všech farnostech svého obvodu, podílet se na budování místních společenství církve a přispívat k formaci občanské společnosti.
- 2) Činnost charitních profesionálů a dobrovolníků je stejně důležitá. Jedni potřebují druhé, bez spolupráce nemohou dosáhnout svého cíle. Dobrovolné charitní skupiny, přátelé Charity tvoří farní střediska Charity⁶³ a jsou součástí charitní struktury.
- 3) V každé Charitě je pastorační asistent placený arcibiskupstvím, který je zařazen mezi spolupracovníky děkana a má v náplni koordinaci charitní práce s kněžími. Považuji za vhodné, aby byl z pověření ředitele Charity pojítkem mezi profesionální Charitou a dobrovolnými středisky ve farnostech.
- 4) V čele farního střediska Charity stojí vedoucí farního střediska jmenovaný děkanem na návrh faráře. Vedoucí farního střediska je členem farní rady. Příslušná

⁶⁰ Viz poznámka č. 9 výše.

⁶¹ V *IEN* část dispozitivní.

⁶² V *IEN* část normativní.

⁶³ Zvýrazněno mnou.

profesionální Charita s ním uzavře Smlouvu o dobrovolné činnosti (na základě smlouvy mu bude možné proplatit služební cesty).

5) Hlavním úkolem farních středisek Charity je: „vidět“ potřeby lidí ve farnosti a organizovat „dobré skutky“. S profesionální Charitou se dohodnou na oblastech konkrétních služeb. O dohodě bude sepsán zápis. Dohodu zajišťuje pověřený asistent profesionální Charity a schvaluje ředitel. Případné neshody řeší příslušný děkan s prezidentem Arcidiecézní charity.

6) Profesionální Charita uvádí ve výroční zprávě i činnost jednotlivých farních středisek.

7) Profesionální Charita je vůči farnímu středisku zajišťujícím, podpůrným a poradním orgánem.

8) Všechny finance procházejí profesionální Charitou, která má samostatný variabilní symbol pro každé farní středisko. Všechny žádosti o finanční příspěvky (granty, dary...) podává profesionální Charita. Farní středisko připravuje (zpracuje) žádost i případné vyúčtování a komunikuje prostřednictvím vedoucího, který předkládá návrhy profesionální Charitě.

Reflexe sdělení

Je potěšující, že olomoucká arcidiecéze opět jako první v naší zemi zahajuje významný proces změny pokrývající oblast Charity. Mimocho-dem, tak tomu bylo již v počátcích moderního díla Charity v roce 1922.⁶⁴

Obsah nařízení dále nelze než uvítat vzhledem k jeho důrazu na korekci skladby personálu Charit, kde dosud patrně převažují profesionálové nad počtem dlouhodobých (nikoliv jen tzv. tříkrálových) dobrovolníků. Na to, že tato situace je s výjimkou Německého charitního svazu (Deutscher Caritasverband) celosvětově ojedinělá, jsem poukazoval jinde.⁶⁵ Argument neoslabuje ani Výroční zpráva Charity ČR za rok 2014, která operuje s překvapivým, avšak nedůvěryhodným počtem 49 402 dobrovolníků mimo dalších 50 000 tříkrálových koledníků. Výzkumné šetření, které jsme realizovali s Markétou Slívovou v minulém roce v Charitách ostravsko-opavské diecéze,⁶⁶ prokázalo, že v 11 Charitách z celkem 18 bylo v roce 2015 angažováno jen 492 dobrovolníků (a 1086 profesionálů).⁶⁷ Údaje výroční zprávy obsahují proto opět rozporuplné údaje, podobně jako již ve výroční zprávě za rok 2011.⁶⁸

⁶⁴ Viz pozn. 19 výše.

⁶⁵ DOLEŽEL, *Církevní sociální práce*, s. 110.

⁶⁶ Markéta Slívová, *Rozsah dobrovolnictví v Charitách ostravsko-opavské diecéze*, Olomouc: CMTF, 2016.

⁶⁷ Výzkumné šetření tedy mělo návratnost 61%. Z hlediska počtu zaměstnanců ve všech 18 Charitách (dle výroční zprávy z roku 2014 to bylo 1240 zaměstnanců) výzkum obsahl 87% tamní charitní reality.

⁶⁸ DOLEŽEL, *Církevní sociální práce*, s. 7, pozn. 5.

Celkově lze vyjádřit naději, že opatření formulovaná v nařízení snad pomohou zmobilizovat potenciál dobrovolného angažmá farních společenství tam, kde je již přítomná určitá charitně diakonická kultura, či atmosféra, kterou jsem označil výše jako „sociální vnímavost“. U ostatních farností, v nichž převládá „charitně abstinenční spiritualita“,⁶⁹ se lze spíše obávat, že aktivity oblastní Charity budou vnímány jako něco cizorodého.

Obavy nad dopady nařízení dále posiluje několik motivů, které v něm lze rozlišit, a které jsou hodny kritické pozornosti. Jsou jimi (1.) nejasná motivace nařízení, (2.) riziko dominance zájmů profesionálních Charit, (3.) riziko oslabení diakonické kompetence faráře a (4.) podprahová nedůvěra profesionálů vůči dobrovolníkům.

4.1 Nejasná motivace nařízení

Je nařízení motivované snahou implementovat požadavek *IEN*? Na rozdíl od výše diskutovaného požadavku v *IEN*, který sleduje hledisko ucelenosti života farnosti ve smyslu tří konstitutivních znaků *liturgie-kérygma-diakonie*, hned úvodní věta olomouckého nařízení indikuje jiné hledisko: „Má-li být Charita skutečnou Charitou, potřebuje nutně dobrovolníky a musí jich mít několiknásobek [...]“. Tato úvodní téze zajisté platí, neboť už jen z hlediska vývoje neziskových organizací u nás musí Charity usilovat o mnohem větší participaci dobrovolníků na svých projektech a službách.⁷⁰ Ohnisko *IEN* je však ekleziocentrické. Jeho cílem není přispět k organizačnímu rozvoji Charity, jakkoliv je to nepochybně důležité, nýbrž poskytnout pozitivní strukturální podnět k tomu, aby farnost žila pastoračně plným životem. Při bližším pohledu lze tedy obsahu nařízení rozumět tak, že v něm dominuje *politika profesionálních Charit* a jeho cílem není přednostně *diakonizace farností*. V míře, v jaké se podaří toto „politické“ hledisko v komunikaci s farnostmi upozadit a zvýraznit hledisko ekleziální, pastorační, bude mít obsah nařízení šanci na účinné dopady.

⁶⁹ Tamtéž, s. 128.

⁷⁰ Pavol Frič – Tereza POSPÍŠILOVÁ, *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010.

4.2 Riziko dominance zájmů profesionálních Charit

Ústředním principem, který má regulovat vztah farních středisek Charity a profesionálních Charit, je *subsidiarita*. V Kodexu Charity Česká republika tato zásada velí podporovat angažmá farních společenství a doplňovat ho „tam, kde síly a schopnosti jednotlivců nebo místních farních společenství nestačí, nebo tam, kde je potřeba zajistit odborný charakter služby“, ⁷¹ resp. přesouvat rozhodovací procesy „z úrovně instituce (Charita a její zařízení) do přirozeného sociálního prostředí klientů (dobrovolnické charitní aktivity a programy v místních farních komunitách)“. ⁷²

Na první pohled se jeví, že opatření formulovaná v nařízení s touto zásadou ladí. Avšak proč by měl/a mít ředitel/ka Charity poslední slovo o dohodě vymezující oblast aktivit rozvíjených dobrovolníky ve farnosti (bod 5), zvláště tehdy, když zájem Charity bude spočívat jinde? Jsem přesvědčen, že mobilizace farního dobrovolnictví předpokládá dát do popředí hodnotu autonomie farního společenství a jeho rozhodovacích pravomocí a pozici Charity formulovat jako *nabídku* konzultací a doporučení bez práva veta. Pozice Charity jako charitně „silnějšího“ je nejen v rozporu s jejím „Kodexem“, ale navíc by mohla představovat manažerské pokušení využít potenciál farnosti pro vlastní instituční zájmy (i když bona fide).

Na podkladě nařízení budou zákonitě vznikat a již vznikají rozličné ‚metodiky‘ a smlouvy konkretizující procesy zakládání a fungování farních středisek. Zde se naplno ukáže, do jaké míry se profesionální Charity vzdají své ‚definiční moci‘, nebo ji zde naopak prosadí, např. v podobě nároku na vedoucího farního střediska, který má vykonávat svou činnost „podle pokynů Charity a v souladu s jejími zájmy“, či v podobě ustanovení, že Charita vedoucímu farního střediska „výslovně určuje [...] hlavní zájmy a priority své činnosti“. ⁷³

⁷¹ Čl. 1.6.

⁷² Tamtéž, pozn. 11.

⁷³ U obou citací z důvodu anonymizace nebudu uvádět zdroj.

4.3 Riziko oslabení diakonické kompetence faráře

Je třeba vzít v úvahu, že kněz (farář) z doktrinálního hlediska jednou přijaté jáhenské svěcení neztratil a ono je důvodem diakonického závazku, který mu ukládá kanonické právo, o němž byla řeč v první kapitole. V dosavadní podobě však opatření stanovená v nařízení a v eventuelních návazných dokumentech mohou vést k ještě většímu oslabení takové role, neboť v jeho rukou je pouze nominace vedoucího farního střediska a nikoliv jeho jmenování. Po zdárném jmenování vedoucího farního střediska může dále dojít k tomu, že vedoucí bude připravovat a uskutečňovat diakonická rozhodnutí sice po pečlivé dohodě s vedoucím profesionální Charity, avšak bez zájmu vlastního faráře a pastorační rady farnosti, protože jejich kompetence není hlavním těžištěm nařízení. Tímto způsobem by se však mohl prohloubit nežádoucí stav, který pastorační teologie označuje jako *pastorační schizma*, v jehož důsledku v jednom církevním prostředí fungují paralelně a nezávisle dvě pastorační struktury.⁷⁴ Prevence tohoto rizika spočívá nikoliv v precizování vazeb farních středisek a jejich vedoucích na profesionální Charity, nýbrž v co nejužším propojení vznikajících farních středisek se strukturami a rozhodovacími mechanismy farnosti.

4.4 Podprahová nedůvěra profesionálů vůči dobrovolníkům

Výše zmíněné opatření z bodu č. 5 nařízení může velmi snadno při necitlivé komunikaci navodit atmosféru nedůvěry ve schopnosti farností. Takové signály by ovšem okamžitě vyvolaly obranné reakce, které by pro účinnost nařízení byly fatální. Bohužel i některé další prvky nařízení lze takto interpretovat. Bod č. 7 definuje pozici profesionální Charity vůči farnosti jako „zajišťující orgán“. Tato formulace opět může být v nesprávný okamžik a v nesprávných rukou vykládána jako ovládání a tudíž jako výraz poručnickování nedospělého dospělým. Je obecně známou zkušeností, jak citlivou záležitostí je nakládání s finančními prostředky. Proč by tedy farní střediska Charity, jsou-li skutečně integrální součástí farnosti a jejích struktur, měla „všechny finance“ (bod 8) svazovat s účetnictvím profesionální Charity? Není obtížné si představit, jaký pocit

⁷⁴ Struktura zabezpečující výhradně svátostnou pastorační a struktura zabezpečující výhradně charitativní pastorační, srov. DOLEŽEL, *Církevní sociální práce*, s. 12–13.

podceňování a nedůvěry toto pravidlo může u představitelů farnosti vyvolat. Pokud je farnost schopna si hospodařit svobodně s prostředky na zajištění liturgie, proč by neměla být principálně schopna hospodařit transparentně a svobodně s prostředky na zajištění své diakonie?

ZÁVĚR

Tato studie poukázala na dosud nerealizované požadavky na diaconické fungování česko-moravských farností. Zároveň poskytla data, která umožňují kvalifikovaný odhad, jak vypadá vstupní situace těchto farností, což je pro zdárné dosažení změny nutný předpoklad. Dosažení změny vyžaduje také její řízení, k čemuž lze použít řadu nástrojů. Jeden z takových nástrojů byl představen a bylo v něm rozlišeno několik rizikových prvků, které mohou proces změny účinně tlumit či naopak urychlit. Průkopnický počín olomoucké arcibiskupství a jeho arcibiskupa na poli diakonizace života farností tak umožnil rozvinout obrysy konceptu charitní praxe (ve) farnosti v rozsahu, jaký česká teologická produkce dosud neměla příležitost využít.

Parish Charities: The Impact of the Encyclical *Deus caritas est* in the Environment of Bohemian-Moravian Catholic Parishes

Key words: Motu proprio *Intima ecclesiae natura*; Encyclical *Deus caritas est*; Parish; Charity; Diakonia; Catholic Charities

Abstract: The article refers to the request formulated by motu proprio *Intima ecclesiae natura*, that in every parish some form of parish charity should operate. The logic and content of this request are explained and some support points, which legitimize theologically this regulation, are summarized. To illustrate the actual situation of the Bohemian-Moravian parishes, some data obtained from quantitative research on charitable activities in the parishes in the Diocese Ostrava-Opava are presented. The data signals a huge change potential. The regulation carried out by the Olomouc Archbishop in 2015, which defines the connection between professional catholic charities and parishes, is presented and its conformity with the request in motu proprio is assessed.

Mgr. Jakub Doležel, Th.D.
Katedra křesťanské sociální práce
CMTF UP, Univerzitní 22
771 11 Olomouc
jakub.dolezel@upol.cz